

Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης
Μίνα Μυρτίου
Επιμελήτρια

17. «Ο Μέγας Αλέξανδρος συζητά με τους επτά σοφούς», μικρογραφία από το Ισκαντανάμι, Σιράζ (Ιράν), μέσα 16^{ου} αι.: Η μικρογραφία απεικονίζει τη συνάντηση του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Αριστοτέλη με τους επτά σοφούς της αρχαιότητας. Προέρχεται από το βιβλίο με τίτλο Ισκαντανάμι, ένα επικό ποίημα του Ιρανού Νεζάμι Γκαντιβί. Το συγκεκριμένο επεισόδιο διαδραματίζεται στο δεύτερο μέρος του έργου, το οποίο πραγματεύεται τη μόρφωση του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την εξέλιξη του σε μεγάλο ηγέτη. Ο ποιητής, που έζησε τον 12^ο αιώνα, είναι γνωστός για το λιρικό του ποίημα και κυρίως για την πεντάδα των ποημάτων (χάμα), στα οποία ανήκει και η ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου με τους σχετικούς μύθους.

18. Ορειχάλκινος οικουμενικός αστρολάβος, έργο του αστρονόμου Αχμαντ ιμπν αλ-Σαράτζ, Συρία, έτος Εγίρας 729 (1328/9): Ο οικουμενικός αστρολάβος κατασκευάστηκε από τον Αχμαντ ιμπν αλ-Σαράτζ για τον Μοχάμαντ αλ-Τονουχί το έτος Εγίρας 729. Στο πλαίσιο του δίσκου του καταγράφονται τα ονόματα των τεσσάρων μεταγενέστερων ιδιοκτητών, δύο από τους οποίους ονομάζονται μουάκιτ, δηλαδή αστρονόμοι με θρησκευτικές αρμοδιότητες. Ο κατασκευαστής του έζησε πιθανόν στο Χαλέπι στις αρχές του 14^{ου} αιώνα και συνέγραψε πραγματείες για το μεθυστικό και την αστρονομία, στις οποίες όμως δεν περιλαμβάνονται οδηγίες για το σπάνιο αυτό όργανο. Τον 15^ο αιώνα στο Κάιρο ο

τρίτος ιδιοκτήτης του αστρολάβου, ο Ιβν αλ-Ντιν αλ-Ουαφάι, επηρέησε εξηγήσει τις σύνθετες λειτουργίες και δυνατότητες του. Το χειρόγραφο αυτό σώζεται σήμερα στη Βιβλιοθήκη Chester Beatty του Δουβλίνου.

Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης, Αγ. Σοφίας 22, Δούβλι 2, 20 32591

Κεντρικό Κτίριο Μουσείου Μπενάκη
Αναστασία Δρανδάκη
Επιμελήτρια

19. Σκουλαρίκια 5^{ου} αι. μ.Χ.: Τα περιβρόχια και τα σκουλαρίκια που χρονολογούνται στον 5^ο αι. μ.Χ. συνδυάζουν πολύτιμους και ημιπολύτιμους λίθους με μαργαριτράκια, δημιουργώντας μια εντύπωση πολυχρωμίας, ιδιαίτερα αγαπητή στα κοσμήματα της περιόδου. Αν και τα παραδείγματα του Μουσείου Μπενάκη προέρχονται από την Αντιγόνη της Αιγύπτου, περιμετρική κοσμήματα έχουν βρεθεί σε ποικίλες γεωγραφικές περιοχές, επιβεβαιώνοντας ότι κοινές τάσεις στην κοσμηματοτεχνία και τη μόδα κυριαρχούσαν σε όλη την έκταση της αυτοκρατορίας. Άλλωστε, όμοια κοσμήματα φορούν οι κυρίες που συνοδεύουν την αυτοκράτειρα Θεοδώρα στα ψηφιδωτά του Άγιου Βιτάου στη Ραβέννα.

20. Νυφική φορεσιά της Θάσου: Ένα από τα χαρακτηριστικότερα ενδύματα της νυφικής φορεσιάς της Θάσου, το σμόνικο φόρεμα, κατασκευάζεται από βαρύτιμο μεταξινό υφάσμα ανατολίτικης προέλευσης. Η βασίλισσα φορεσιά του Μουσείου Μπενάκη περιλαμβάνει ένα ομο-

νότιο δέσιμο νυφικού φορέματος. Έχει κατασκευαστεί από οφθαλμικό πολυτέλεις ύφασμα του 16^{ου} αι., εδαρκτικό δέσιμο της παραγωγής εκείνης που προοριζόταν κυρίως για την κατασκευή των κοφτανών του ανιπτόρου του Τοπ Καπί, και δεν ενσωματώνεται συχνά σε χρήση από ιδιώτες. Το ενδυματολογικό σύνολο από τη Θάσο που εκτίθεται στο Μουσείο Μπενάκη αποτελεί σπάνιο δείγμα του είδους του και για έναν ακόμη λόγο: το πούκαμσο της φορεσιάς έχει στην άκρη του ενός μονοκόπι τη χρονολογία 1775 και τη μένη με χρυσή κλωστή και είναι ένα από τα ελάχιστα χρονολογημένα ενδύματα ελληνικών φορεσιών που σώζονται σε μουσειακές συλλογές.

21. Υδατογραφία του Giacomo Milheau Vermeda: Τον Σεπτέμβριο του 1687, την περίοδο του Ενετοτουρκικού Πολέμου, ο Francesco Morosini, με τον βενετικό στόλο αποβίβας ισχυρές δυνάμεις στον Πειραιά και προκάλεσε την εκδίωξη της Αθήνας από τους ομήρους, ενώ η οθωμανική φρουρά σχημάτησε στην Ακρόπολη. Η μάχη στην Αθήνα μετατράπηκε σε πολιορκία της Ακρόπολης. Το βρόδυ της 26/9 Σεπτεμβρίου μια βόμβα χτύπησε τον Παρθενώνα, στον οποίο είχε αποθηκευτεί ευρήματα, σχίζοντας τον ναό στο δύο. Η υδατογραφία του Μουσείου Μπενάκη πρέπει να φάτοχρητίστηκε επίδοσης από τον Ιταλό Giacomo Milheau Vermeda, ο οποίος ήταν αξιωματικός του βενετικού στρατού και πήρε μέρος στην πολιορκία της Ακρόπολης.

22. Κατοχύσματα: Στην Αθήνα του 5^{ου} αι. π.Χ. ο γάμος ήταν τελετή ύψιστης σημασίας για την αποκτήτηση νόμιμων τέκνων και τη συνάχιση του οίκου. Μετά τη μεταφορά της νύφης στο σπίτι του γα-

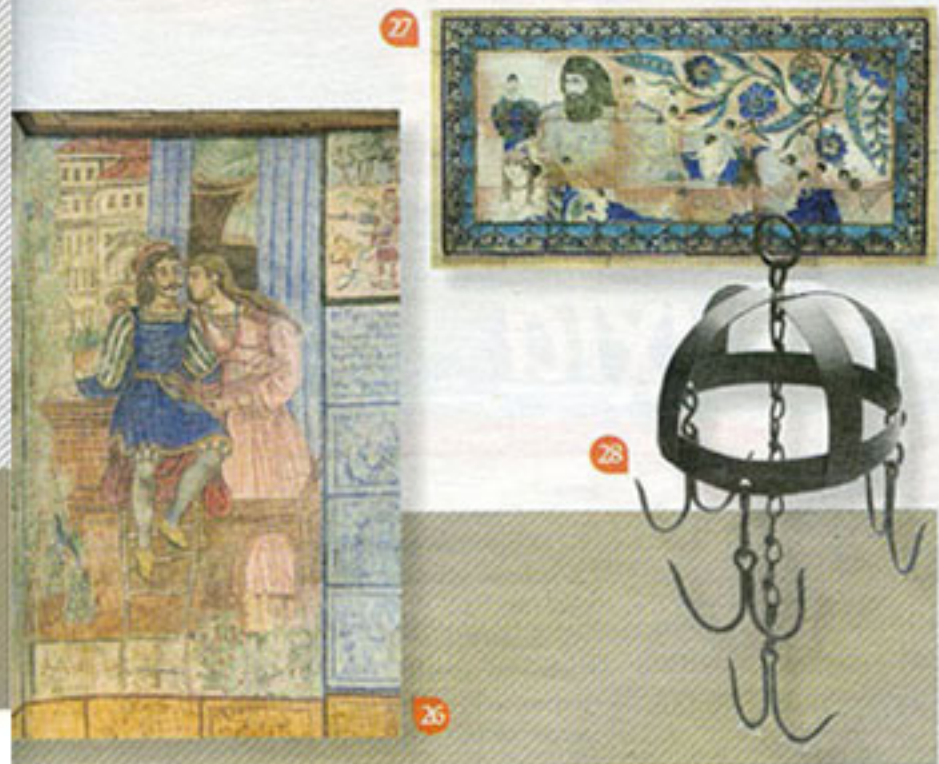
μπρού λάμβανον χώρα σημαντικές τελετουργίες που αποσκοπούσαν στη γυναικεία ευκαιρία. Μία από αυτές ήταν τα κατοχύσματα, σπάνιας απεικονιζόμενα στην αγγειογραφία: έρρανον το ζευγάρι με καρύδια, σόκα και χουριμάδες, σύμβολα γονιμότητας, και πρόσφερον στη νύφη γλυκάσορα φρούτα. Σε αυτή την ομοιοσηματικά οικζόμενη ερυθρόχρομη λουτροφόρο των χρόνων γύρω στο 430 π.Χ. η νυφή σκόλιος προσφέρει στην καθιστή νύφη σταφύλια, ρόδι και σόκα στο πλαίσιο ενός τελετουργικού γονιμότητας που παραπέμπει στη σεξουαλική ένωση του ζεύγους.

Κεντρικό Κτίριο Μουσείου Μπενάκη, Καμπερή 1, Εξ. Σοφίας, 210 371000

Πινακοθήκη
Νίκου Χατζηκυριάκου Γκίκα
Παύλος Θανάπουλος-Κωνσταντίνος Παπαρηγόπου
Επιμελητές

23. Χρήστος Καπράλος. Επιτύμβιο για τον Αγγελό Σκελιανό, 1951: Ανόλυστο σε πέτρα. Πρόκειται για ένα μικρό ανάγλυφο, το οποίο είχε προσφερθεί από τη Σούλη και τον Χρήστο Καπράλο στην Πνο Σκελιανού για να τοποθετηθεί ως επιτύμβιο στον τάφο του ποιητή Αγγελού Σκελιανού.

24. Γιάννης Μόραλης, «Οι Χαρτοπώκτες», 1938, υδατογραφία και μελάνι σε χαρτί: Στο μικρό αυτό σχέδιο συμπλέγουν τρεις σπουδαίοι εκπρόσωποι της γενιάς του Μεσοπολέμου, οι οποίοι ήταν σπειροί φίλοι. Ο Μόραλης ζωγραφίζει τον γλύπτη Γιάννη Παπιά και τον ζωγράφο Νίκο Νικολάου να παίζουν χαρτιά στο Παρίσι το 1938. Τον χρόνο

ναυρίτερα ο Νικολάου με τον Μόραλη είχαν μοιραστεί την υποτροφία του δεύτερου για σπουδές στη Ρώμη και από εκεί πήγαν στο Παρίσι.

25. Σελίδα υπογραφών: Στις 9 Μαρτίου του 1963, στο σπίτι του Γιώργου Θεοδοκά, συναντήθηκαν οι εκπρόσωποι της περιφέρειας γενιάς του '30 και ως αναμνηστικό της βραδιάς υπέγραψαν σε μια σελίδα, κάτω από τον τίτλο «Η γενιά του '30, μετά 33 έτη». Υπογράφουν οι: Γ. Κατσιμπαλής, Γ. Σεφέρης, Ο. Ελύτης, Αν. Εμπειρίκος, Κ.Θ. Δημαράς, Γ. Θεοδοκάς, Κ. Πολίτης, Ν. Πετούλης-Διομήδης, Ά. Τερζάκης, Σ. Ξεφλούδας, Α. Καραντώνης, Η. Βενιζής.

Πινακοθήκη Νίκου Χατζηκυριάκου Γκίκα, Κρεζώτου 3, 210 3615202

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης
Ελένη Μελίδη
Προϊσταμένη

26. «Ερωτόκριτος και Αρετούσα». Τοιχογραφία του Λαϊκού Ζωγράφου Θεόφилου Χατζημπαχά από το «καλό δωμάτιο» της οικίας Ζόλκου στη Μυτιλήνη: Το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης έχει στις συλλογές του ένα σημαντικό απόκτημα. Πρόκειται για ένα σύνολο έργων του λαϊκού ζωγράφου Θεόφилου Χατζημπαχά, που συνθέτουν ολόκληρο τον τοιχογραφημένο διάκοσμο ενός δωματίου σπιτιού στη Μυτιλήνη. Η λαϊκή ρομαντική μυθιστορία του Ερωτόκριτου και της Αρετούσας αποτελεί τη βασική πηγή έμπνευσης του Θεόφилου για την τοιχογραφία αυτή. Ο ζωγράφος αποτυπώνει τη μυστική συνάντηση των δύο

νέων στο μπαλκόνι της Αρετούσας.

27. Σύνοψη από κεραμικά πλακάκια με παράσταση του ποταμού Νείλου (β' τέταρτο 20^{ου} αιώνα) (Α.Μ. 15681): Ο Μηνάς Αβραμίδης (1877-1954) ήταν ένας λαϊκός τεχνίτης που ήλθε στην Ελλάδα από την Κουατάρ της Μικράς Ασίας το 1922. Τα κεραμικά του είναι μολοσασμένα με την τεχνονομία και την παράδοση της ισλαμικής κεραμικής. Στα μεγάλα κλίμακας και καλλιτεχνικής ιδιαιτερότητας έργα του συγκαταλέγεται μια σύνθεση από 32 κεραμικά πλακάκια, όπου εικονίζεται ένας γιγαντόσωμος γενεοφόρος άντρας, μισοεπιλωμένος, με στάχια στο χέρι. Γύρω του 15 αγόρια, σκαρφωμένα ή γερμένα πάνω στο σώμα του, και μια σφήλα στη δεξιά του πλευρά. Πρόκειται για αλληγορική απεικόνιση του ποταμού Νείλου και των παραποτάμων του. Τα στάχια στο χέρι του άντρα και ο πλούσιος φυτικός διάκοσμος στο φόντο παραπέμπουν στη μεγάλη σημασία των νερών του ποταμού για τη γεωργία και τη σίτηση των ανθρώπων στην Αίγυπτο. Τζαμί Τζαοδαρβάκη (Μοναστηράκι, παράρτημα ΜΕΛΤ)

28. Τσιγκέλι (Α.Μ. 16710): Ανάμεσα στα αντικείμενα της έκθεσης ξεχωρίζει ένα σιδερένιο τσιγκέλι, το οποίο χρησιμοποιεί για να βγάλουν από το πηγάδι τον κουβά, όταν χάνεται. Το σπίτι της οδού Πανός φιλοξενεί την έκθεση: «Ανθρώποι και Εργαλεία. Όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική κοινωνία». Σπίτι της Οδού Πανός (Πανός 22, παράρτημα ΜΕΛΤ)

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Κεντρικό Κτίριο, Κιδοθησιών 17, 210 322937